

การศึกษาดัชนีชี้วัดเพื่อการรายงานสถานการณ์ทางสังคม

โดย นางสาวพิมพ์ธิดา แสงจันทร์¹

การศึกษาดัชนีชี้วัดเพื่อการรายงานสถานการณ์ทางสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาดัชนีชี้วัดเพื่อการรายงานสถานการณ์ทางสังคมตามภารกิจของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ คนเร่ร่อน/ขอทาน/ไร้ที่พึ่ง ครอบครัว ชุมชน) รวมทั้งเสนอแนะการนำดัชนีชี้วัดไปสู่การวิเคราะห์ บ่งชี้แนวโน้ม สถานการณ์ปัญหา และนำไปสู่การเฝ้าระวัง ติดตาม รายงาน สถานการณ์ทางสังคมในมิติพื้นที่ และภาพรวมได้ โดยเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative) เป็นหลักเน้น การศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ (Documentary studies) และจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเก็บรวบรวม ข้อมูลร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง ประชุมวิพากษ์ดัชนีชี้วัดเพื่อให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งนี้ ศึกษา ได้ศึกษาวิเคราะห์ในลักษณะของการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ข้อมูลทุติยภูมิที่ได้มาจากการศึกษานโยบายกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ยุทธศาสตร์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ.2560 - 2564 ภารกิจของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป้าหมายและตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) ดัชนีชี้วัดทางสังคม ทั้งในและต่างประเทศ สรุปการวิเคราะห์สถานการณ์ทางสังคมและการจัดทำตัวชี้วัดของกระทรวงการพัฒนาสังคม รวมทั้งสถานการณ์ทางสังคมตามกลุ่มเป้าหมาย โดยให้นำหนักไปที่ดัชนีชี้วัดที่จะนำไปสู่การรายงานสถานการณ์ทางสังคมในมุมกว้าง สรุปผลการศึกษา ดังนี้

1 สรุปผลการศึกษา

สรุปผลการศึกษาขอสรุปผลการศึกษาดัชนีชี้วัดเพื่อการรายงานสถานการณ์ทางสังคมตามภารกิจของกระทรวง พม. มีจำนวน 7 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ตัวชี้วัดสถานการณ์ด้านประชากรทั่วไป มี 3 ด้าน 10 ดัชนีชี้วัด กลุ่มที่ 2 ตัวชี้วัดสถานการณ์เด็ก มี 5 ด้าน 36 ดัชนีชี้วัด กลุ่มที่ 3 ตัวชี้วัดสถานการณ์สตรีและครอบครัว มี 3 ด้าน 16 ดัชนีชี้วัด กลุ่มที่ 4 ตัวชี้วัดสถานการณ์ผู้สูงอายุ มี 4 ด้าน 17 ดัชนีชี้วัด กลุ่มที่ 5 ตัวชี้วัดสถานการณ์คนพิการ มี 2 ด้าน 13 ดัชนีชี้วัด กลุ่มที่ 6 ตัวชี้วัดสถานการณ์ที่อยู่อาศัย คนขอทาน ผู้เร่ร่อน มี 2 ด้าน 10 ตัวชี้วัด และ กลุ่มที่ 7 ตัวชี้วัดสถานการณ์การค้ามนุษย์ มี 1 ด้าน 4 ตัวชี้วัด ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ตัวชี้วัดสถานการณ์ด้านประชากรทั่วไป

1.1 ข้อมูลทั่วไปด้านประชากร

- 1.1.1 จำนวนประชากรจำแนกตามเพศและช่วงอายุ
- 1.1.2 อัตราการเกิด
- 1.1.3 อัตราการตาย
- 1.1.4 อัตราการเพิ่มตามธรรมชาติ

1.2 ข้อมูลด้านแรงงาน

- 1.2.1 อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน จำแนกตามเพศ
- 1.2.2 อัตราการจ้างงาน
- 1.2.3 อัตราการว่างงาน

1.3 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจครัวเรือน

- 1.3.1 รายได้ ค่าใช้จ่ายครัวเรือน หนี้สิน (สินทรัพย์) ของครัวเรือน
- 1.3.2 เส้นความยากจน (ด้านรายจ่าย)
- 1.3.3 สัมประสิทธิ์จินี (Gini coefficient)

กลุ่มที่ 2 ตัวชี้วัดสถานการณ์เด็ก

2.1 ข้อมูลทั่วไปของสถานการณ์เด็ก

- 2.1.1 จำนวนเด็กและเยาวชน จำแนกตามเพศ
- 2.1.2 อัตราส่วนเด็กและเยาวชน ต่อจำนวนประชากร จำแนกตามเพศ
- 2.1.3 สถานะความเป็นอยู่ของเด็ก และเยาวชน

2.2 พฤติกรรมเด็ก

- 2.2.1 อัตราการคลอดบุตรของหญิงอายุ 10 – 14 ปี ต่อประชากรหญิง
- 2.2.2 อัตราการคลอดบุตรของหญิงอายุ 15 – 19 ปี ต่อประชากรหญิง
- 2.2.3 ร้อยละของการตั้งครรภ์ซ้ำในวัยรุ่นอายุ 15 – 19 ปี
- 2.2.4 อายุเฉลี่ยของการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก
- 2.2.5 จำนวนการทำแท้งในประเทศไทย
- 2.2.6 อัตราการเด็กติด เกมส์ / พนัน
- 2.2.7 อัตราการสูบบุหรี่ตามช่วงอายุ
- 2.2.9 อัตราการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามช่วงอายุ
- 2.2.10 จำนวนเด็กอายุต่ำกว่า 10 ปีกระทำผิด
- 2.2.10 จำนวนเด็กและเยาวชนถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี จำแนกตามเพศและอายุ
- 2.2.11 สถิติผู้ขับแข่งในทาง
- 2.2.12 จำนวนเด็กและเยาวชนในคดีทะเลาะวิวาท
- 2.2.13 จำนวนเด็กที่มีว่สมสร้างความรู้ค่าญให้กับชาวบ้าน

2.3 ความรุนแรงในเด็ก การถูกทอดทิ้ง

- 2.3.1 จำนวนเด็กที่ถูกละเมิดทางเพศ
- 2.3.2 จำนวนเด็กถูกกระทำความรุนแรง
- 2.3.3 จำนวนเด็กที่เป็นผู้กระทำความรุนแรงต่อผู้อื่น
- 2.3.4 จำนวนเด็กค้าประเวณี
- 2.3.5 จำนวนเยาวชนค้าประเวณี
- 2.3.6 จำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์
- 2.3.7 จำนวนเด็กหาย
- 2.3.8 จำนวนเด็กกำพร้าจากเหตุความรุนแรงภาคใต้
- 2.3.9 จำนวนเด็กถูกทอดทิ้ง

2.4 สถานการณ์เด็กกลุ่มเฉพาะ

- 2.4.1 จำนวนเด็กพิการที่จดทะเบียน จำแนกตามประเภทพิการ
- 2.4.2 จำนวนเด็กพิการที่ขาดแคลนกายอุปกรณ์ (จดทะเบียน)
- 2.4.3 จำนวนเด็กไร้สถานะ
- 2.4.4 จำนวนเด็กติดเชื้อ HIV
- 2.4.5 จำนวนเด็กและเยาวชนที่ต้องดำรงชีพด้วยการเร่ร่อน ขอดทาน จำแนกตามเพศ
- 2.4.6 จำนวนเด็กที่พ่อแม่ติดคดี

2.5 การพัฒนาเด็ก การศึกษา และการมีส่วนร่วม

- 2.5.1 จำนวนศูนย์พัฒนาเด็ก
- 2.5.2 อัตราการออกกลางคัน จำแนกตามระดับชั้น
- 2.5.3 คะแนน O-net เฉลี่ย
- 2.5.4 การใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชน
- 2.5.5 จำนวนรางวัลทางวิชาการระดับโลก

กลุ่มที่ 3 ตัวชี้วัดสถานการณ์สตรีและครอบครัว

3.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสตรีและครอบครัว

- 3.1.1 จำนวนสตรี จำแนกตามอายุ
- 3.1.2 ร้อยละของครอบครัวตามประเภท
- 3.1.3 อัตราส่วนของครอบครัวตามรูปแบบหรือองค์ประกอบ
- 3.1.5 สถิติการสมรส
- 3.1.5 สถิติการจดทะเบียนการหย่า
- 3.1.6 อัตราการแต่งงานในวัยเด็ก
- 3.1.7 อัตราการฆ่าตัวตายต่อประชากรแสนคน
- 3.1.8 อัตราการตายของแม่ขณะคลอด

3.2 ความรุนแรงในครอบครัว

- 3.2.1 จำนวนผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว
- 3.2.2 ร้อยละของสตรีสมรสอายุ 15 - 49 ปี ที่ถูกทำร้ายร่างกายหรือจิตใจ
- 3.2.3 จำนวนผู้ที่ถูกทำร้ายทางเพศ จำแนกตามอายุ
- 3.2.4 จำนวนผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์
- 3.2.6 จำนวนผู้ถูกกระทำจำแนก เฉลี่ยต่อวัน

3.3 การพัฒนาสตรีและการมีส่วนร่วม รวมถึงความเท่าเทียม

- 3.3.1 ร้อยละของผู้หญิงที่เป็นตัวแทนใน อบต. / ร้อยละของผู้หญิงที่เป็นผู้บริหาร ใน อบต.
- 3.3.2 อัตราการเข้าเรียนรวมของหญิงและชาย
- 3.3.3 สัดส่วนรายได้ของหญิงชาย

กลุ่มที่ 4 ตัวชี้วัดสถานการณ์ผู้สูงอายุ

4.1 ข้อมูลทั่วไป

- 4.1.1 จำนวนผู้สูงอายุ จำแนกตามโครงสร้างอายุ
- 4.1.2 อายุคาดเฉลี่ยของประชากร
- 4.1.3 สถานะความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ
- 4.1.4 ร้อยละของผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ
- 4.1.5 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีหลักประกันทางรายได้
- 4.1.6 ร้อยละของ อบต. ที่มีระบบ อบต Care
- 4.1.7 ร้อยละของผู้สูงอายุที่ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี
- 4.1.8 อัตราฆ่าตัวตายในผู้สูงอายุ

4.2 สถานการณ์ผู้สูงอายุกลุ่มเฉพาะ

- 4.2.1 จำนวนผู้สูงอายุพิการ
- 4.2.2 จำนวนผู้สูงอายุที่ถูกกระทำ

4.2.3 จำนวนผู้สูงอายุที่เป็นผู้ป่วยเรื้อรัง ติดเตียง ติดบ้าน

4.2.4 จำนวนผู้สูงอายุที่ดำรงชีพด้วยการเร่ร่อน ขอดทาน

4.2.5 ผู้สูงอายุในเรือนจำ

4.3 การมีงานทำและรายได้ของผู้สูงอายุ

4.3.1 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีงานทำ

4.3.2 สัดส่วนรายได้เฉลี่ยของผู้สูงอายุต่อรายได้เฉลี่ยรวม

4.3.3 ร้อยละของผู้สูงอายุที่รายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน

4.4 การมีส่วนร่วมทางสังคมของผู้สูงอายุ

4.4.1 ร้อยละของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาหรือกิจกรรมทางภูมิปัญญา

กลุ่มที่ 5 ตัวชี้วัดสถานการณ์คนพิการ

5.1 ข้อมูลทั่วไป การเข้าถึงสิทธิ และสิ่งอำนวยความสะดวก

5.1.1 จำนวนคนพิการ จำแนกตามประเภท อายุ เพศ

5.1.2 ร้อยละของคนพิการที่ได้รับเบี้ยความพิการ

5.1.3 ร้อยละของคนพิการที่เข้าถึงบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ

5.1.4 ร้อยละคนพิการที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาชีวิตคนพิการ

5.1.5 ร้อยละของคนพิการที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ / ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพ

5.1.6 ร้อยละของคนพิการที่ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี

5.1.7 จำนวนคนพิการที่ถูกกระทำความรุนแรง

5.1.8 อัตราการเข้าถึง Social Network (ตัวชี้วัดที่ควรมีการจัดเก็บข้อมูลในอนาคต)

5.1.9 ร้อยละของอาคารที่ได้มีการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

5.2 การศึกษาและการประกอบอาชีพ

5.2.1 ร้อยละของคนพิการที่ได้รับการศึกษาภาคบังคับ

5.2.2 จำนวนโรงเรียนสำหรับคนพิการ (โดยเฉพาะ)

5.2.3 ร้อยละของคนพิการที่ได้รับการจ้างงาน

5.2.4 เงินเดือนเฉลี่ยของผู้พิการ

กลุ่มที่ 6 ตัวชี้วัดสถานการณ์ที่อยู่อาศัย คนขอทาน ผู้เร่ร่อน

6.1 ข้อมูลทั่วไป

6.1.1 ครอบครัวที่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง

6.1.2 ที่อยู่อาศัยมีความมั่นคง

6.1.3 ร้อยละของชุมชนที่มีปัญหาทางสังคม

6.1.4 ร้อยละของครัวเรือนที่มีปัญหาด้านที่อยู่อาศัยต่อครัวเรือนทั้งหมด

6.1.5 ร้อยละของครัวเรือนที่อยู่ในพื้นที่แออัดต่อครัวเรือนทั้งหมด

6.1.6 จำนวนผู้เสียพื้นที่ทำกิน

6.1.7 จำนวนผู้เดือดร้อนจากศูนย์ดำรงธรรม

6.2 ตัวชี้วัดเกี่ยวกับขอทาน และ คนเร่ร่อน

6.2.1 จำนวนคนขอทานที่ได้รับการจัดระเบียบ

6.2.2 ร้อยละของผู้กระทำการขอทานที่เป็นการกระทำซ้ำ

6.2.3 จำนวนผู้ได้รับความช่วยเหลือในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

กลุ่มที่ 7 ตัวชี้วัดสถานการณ์การค้ามนุษย์

7.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานการณ์การค้ามนุษย์

- 7.1.1 จำนวนคดีค้ามนุษย์ จำแนกรายประเภท
- 7.1.2 จำนวนเหยื่อคดีค้ามนุษย์ จำแนกรายประเภท จำแนกสัญชาติ
- 7.1.3 จำนวนต่างชาติที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์และได้รับความช่วยเหลือ
- 7.1.4 ร้อยละของผู้เสียหายที่ได้รับความคุ้มครองจากสถานคุ้มครอง

๒ ข้อเสนอแนะ

การศึกษาดัชนีชี้วัดเพื่อการรายงานสถานการณ์ทางสังคม ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอเชิงปฏิบัติ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(1) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรมีการมอบนโยบายให้หน่วยงานในสังกัดมีการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคมตามกลุ่มเป้าหมาย โดยนำดัชนีชี้วัดเพื่อการรายงานสถานการณ์ทางสังคม มาใช้วิเคราะห์บ่งชี้ แนวโน้ม สถานการณ์

(2) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรมีการมอบนโยบายการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคมประจำปี ที่มีการเชื่อมโยงภาพรวมระดับประเทศ กลุ่มจังหวัด และจังหวัด โดยนำดัชนีชี้วัดมาเป็นข้อมูลบ่งชี้ เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ แนวโน้ม และนำไปสู่การเฝ้าระวังเตือนภัยทางสังคมที่จะเกิดขึ้นอีกทั้งในระดับประเทศ และระดับจังหวัด

(3) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรมีการบูรณาการความร่วมมือการใช้ประโยชน์จากข้อมูลระดับปฐมภูมิ ทดียงภูมิ ร่วมกับหน่วยงานและภาคีเครือข่ายด้านสังคมที่เกี่ยวข้อง

(4) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรมีการพัฒนาระบบรายงานสถานการณ์ทางสังคม โดยนำดัชนีชี้วัดเพื่อการรายงานสถานการณ์ทางสังคมมาใช้เป็นตัวบ่งชี้วิเคราะห์ แนวโน้ม ตลอดจนมีการนำเทคโนโลยีมาเพิ่มประสิทธิภาพการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

(1) ควรมีการเผยแพร่ Data Dictionary ดัชนีชี้วัดเพื่อการรายงานสถานการณ์ทางสังคมตามภารกิจของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่ประกอบด้วยตัวชี้วัด คำอธิบายตัวชี้วัด สูตรการคำนวณ วัดว่ารายอะไร (สัปดาห์ เดือน ปี) และผู้จัดเก็บ ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(2) ควรให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนำดัชนีชี้วัดเพื่อการรายงานสถานการณ์ทางสังคมมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ บ่งชี้ แนวโน้ม ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคมในมิติเชิงประเด็นกลุ่มเป้าหมาย และมิติพื้นที่ โดย

(3) ควรให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดใช้ประโยชน์จากดัชนีชี้วัดในการวิเคราะห์ แนวโน้ม ปัญหาสถานการณ์นำไปสู่การเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคมในระดับพื้นที่ต่อไป

(4) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จะต้องเป็นศูนย์กลางในการวิเคราะห์ เฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคมในระดับพื้นที่

¹ ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร (นักวิเคราะห์นโยบายและแผนเชี่ยวชาญ)